

ส่วนที่ ๒

แผนปฏิบัติการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐ ประเภทภัยแล้ง (ช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๙ – เมษายน ๒๕๖๐)

ความสำคัญของปัญหา

จังหวัดชัยนาท มักประสบปัญหาภัยแล้งอยู่เป็นประจำทุกปี ซึ่งลักษณะภัยแล้งที่เกิดขึ้นดังกล่าว มี ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑) การขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค โดยส่วนใหญ่จะเกิดในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัด ซึ่งเป็นที่ราบสูงติดแนวเขา ได้แก่ อำเภอนองมะโมง อำเภอเนินขาม และอำเภอสว่าง บางส่วน พื้นที่บริเวณดังกล่าวไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน แหล่งกักเก็บน้ำธรรมชาติมีน้อย และอยู่นอกเขตพื้นที่ระบบชลประทาน โดยในแต่ละปี ต้องแจกจ่ายน้ำอุปโภคบริโภคให้ประชาชนในพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๒๐ ล้านลิตร/ปี

๒) การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ ๑.๒ ล้านไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ ร้อยละ ๗๐ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด ปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้ง ของทุกปี เกิดจากระบบชลประทานที่ต้องพึ่งพาการบริหารจัดการน้ำของ เขื่อนเจ้าพระยาเป็นหลัก ซึ่งปกติจะมีน้ำใช้ เพื่อการชลประทานเพียง ร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ชลประทานทั้งหมด โดยมีข้อมูลการเกิดสถานการณ์ภัยแล้ง

ตารางที่ ๕๓ สถิติการเกิดภัยแล้งจังหวัดชัยนาท ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙

ปี	พื้นที่ประสบภัย				พื้นที่ การเกษตร (ไร่)	การให้ความ ช่วยเหลือ (บาท)	อำเภอที่ประสบภัย
	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน			
๒๕๕๖	๕	๑๕	๑๕๖	๒๑,๘๘๙	๑๔,๖๘๗	๓๙๙,๗๖๐	วัดสิงห์,หันคา,หนองมะโมง, เนินขาม,มโนรมย์
๒๕๕๗	๖	๒๐	๒๐๐	๒๑,๕๒๔	๘,๗๐๑.๕๐	๑๑,๔๘๙,๗๒๐	วัดสิงห์,หันคา, หนองมะโมง, เนินขาม, มโนรมย์,สรรพยา
๒๕๕๘	๖	๒๔	๒๒๓	๑๔,๔๓๖	๑๔,๗๙๙.๒๕	๒๑,๐๙๒,๘๐๘.๕๐	วัดสิงห์,หันคา,หนองมะโมง, เนินขาม,มโนรมย์,สรรคบุรี
๒๕๕๙	๖	๑๘	๑๘๘	๒๖,๒๙๕	๔๕,๖๕๙.๕๐	๖๑,๙๕๔,๗๐๗	มโนรมย์,หนองมะโมง, วัดสิงห์,เนินขาม,หันคา, สรรพยา

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดชัยนาท

การคาดหมายลักษณะอากาศ

คาดหมายลักษณะอากาศของประเทศไทย ระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม ๒๕๖๐ ลักษณะอากาศทั่วไป ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก ๓ เดือนนี้ ประเทศไทยจะมีอุณหภูมิสูงขึ้น โดยคาดว่า อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยจะสูงกว่าค่าปกติเล็กน้อยตลอดช่วง เดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด

อุณหภูมิสูงสุด ๔๒ - ๔๓ องศาเซลเซียส สำหรับอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยบริเวณภาคเหนือและภาคกลาง ประมาณ ๓๗-๓๙ องศา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ ๓๖ -๓๘ องศาเซลเซียส ส่วนภาคตะวันออกประมาณ ๓๔-๓๖ องศาเซลเซียสสำหรับปริมาณฝนส่วนใหญ่จะสูงกว่าค่าปกติเล็กน้อย นอกจากนั้น ในระยะนี้จะมีพายุฤดูร้อนในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณประเทศไทยตอนบนจะมีพายุฝนฟ้าคะนอง ลมกระโชกแรงและลูกเห็บตกหลายพื้นที่ซึ่งสภาวะดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้ อย่างไรก็ตาม ปริมาณฝนในบางพื้นที่จะไม่เพียงพอกับความต้องการ โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรมในพื้นที่ที่แล้งซ้ำซากนอกเขตชลประทาน ดังนั้น ประชาชนจึงควรใช้น้ำให้ได้ประโยชน์สูงสุด และเตรียมการป้องกันพายุฤดูร้อนดังกล่าวด้วย

ช่วงประมาณครึ่งแรกของเดือนมีนาคม อากาศจะอุ่นขึ้น และเริ่มมีอากาศร้อนหลายพื้นที่ในบางวัน กับจะมีหมอกหนาหลายพื้นที่ในบางวัน และมีฝนบางพื้นที่ในบางวัน แต่บริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีอากาศเย็นในตอนเช้า โดยเฉพาะตอนบนของภาค เนื่องจากบริเวณความกดอากาศสูงกำลังอ่อนจากประเทศจีนยังคงแผ่ลงมาปกคลุมตอนบนของประเทศไทยในบางช่วง ประกอบกับมีลมใต้หรือลมตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุมประเทศไทยตอนบนเกือบตลอดช่วง จากนั้นในช่วงกลางเดือนมีนาคมถึงเมษายน จะมีอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป และมีอากาศร้อนจัดบางพื้นที่ในบางวัน โดยอุณหภูมิสูงสุดอาจสูงถึง ๔๒ - ๔๓ องศาเซลเซียส แต่จะมีฝนฟ้าคะนองหลายพื้นที่ ในบางช่วง ซึ่งจะช่วยคลายความร้อนลงได้บ้าง ทั้งนี้เนื่องจาก ลมใต้หรือลมตะวันออกเฉียงใต้ยังคงพัดปกคลุมประเทศไทยตอนบนเกือบตลอดช่วง ประกอบกับจะมีหย่อมความกดอากาศต่ำเนื่องจากความร้อนปกคลุมประเทศไทยตอนบนในบางช่วง สำหรับเดือนพฤษภาคม ประมาณครึ่งแรกของเดือน ลักษณะอากาศจะแปรปรวน โดยจะมีฝนฟ้าคะนองในหลายพื้นที่ และยังคงมีอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป จากนั้นจะมีฝนตกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะด้านตะวันตกของทั้งภาคเหนือและภาคกลาง และภาคตะวันออก

สรุปการคาดหมายลักษณะอากาศ ฤดูร้อนของประเทศไทยปีนี้ คาดว่า อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยจะสูงกว่าค่าปกติและจะสูงกว่าปีที่แล้วเล็กน้อย ส่วนปริมาณฝนรวมจะต่ำกว่าค่าปกติเล็กน้อย และจะใกล้เคียงกับปีที่แล้ว ฤดูร้อนจะสิ้นสุดฤดูประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ช่วงฤดูร้อนนี้จะเกิดพายุฤดูร้อนในหลายพื้นที่ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้ สำหรับปริมาณฝนที่ตกช่วงฤดูร้อนนี้ บางพื้นที่จะมีไม่เพียงพอกับความต้องการทั้งด้านอุปโภค บริโภครวมทั้งด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่นอกเขตชลประทานและพื้นที่ที่เคยแล้งซ้ำซาก ดังนั้น ประชาชนจึงควรใช้น้ำให้ได้ประโยชน์สูงสุด และเตรียมการป้องกันพายุฤดูร้อนดังกล่าว

Road Map ในการเตรียมการป้องกัน/บรรเทา และช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยแล้ง ปี ๕๙/๖๐

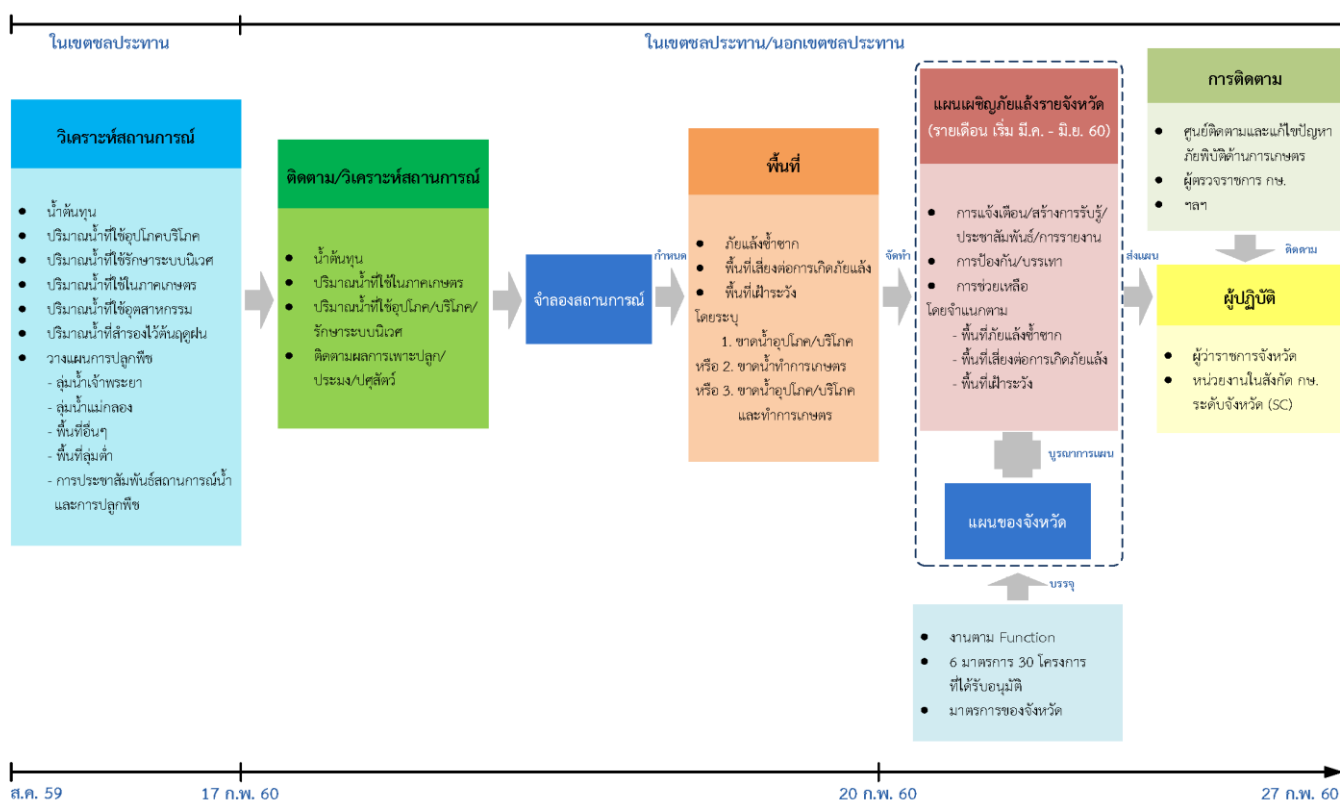
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตรจังหวัด ดำเนินการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้เกษตรกรรับทราบสถานการณ์น้ำ สถานการณ์การปลูกพืชฤดูแล้ง ปี ๒๕๕๙/๒๕๖๐ และบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อดำเนินงานโครงการภายใต้แผนเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร ปี ๒๕๕๙/๒๕๖๐ ของจังหวัดให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนด (Road Map) ในการเตรียมการป้องกัน/บรรเทา และช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยแล้ง ปี ๕๙/๖๐ ประกอบด้วย

๑. การติดตาม วิเคราะห์สถานการณ์ โดยการวิเคราะห์ประเมินคุณภาพน้ำต้นทุน (Water Supply) ปริมาณความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) สำหรับใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค การรักษาระบบนิเวศน์ เพื่อการเกษตร การอุตสาหกรรม และสำรองไว้ต้นฤดูฝน รวมทั้งสถานการณ์การเพาะปลูกพืช การทำประมง และปศุสัตว์ในช่วงฤดูแล้ง

๒. ประเมินพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้ง โดยการใช้แบบจำลองสถานการณ์ เพื่อวิเคราะห์สมดุลน้ำระดับอำเภอ (Water balance) ซึ่งแสดงถึงพื้นที่เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง รวมทั้งพื้นที่เฝ้าระวัง

๓. การทำแผนเผชิญเหตุภัยแล้งรายจังหวัด ประกอบด้วย
 - ๑) การแจ้งเตือน สร้างการรับรู้ ประชาสัมพันธ์ การรายงาน
 - ๒) การป้องกัน และบรรเทาปัญหาภัยแล้ง โดยจำแนกตามพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้ง พื้นที่เฝ้าระวัง และพื้นที่แล้งซ้ำซาก
 - ๓) การติดตาม ให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำกับติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ และศูนย์ติดตามและปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวม

ภาพที่ ๑๒ Road map การเตรียมป้องกัน/บรรเทา/ช่วยเหลือ เกษตรกรผู้ประสบภัยแล้ง ปี ๕๙/๖๐

แนวทางการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตร (ภัยแล้ง) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท ได้จัดทำแผนปฏิบัติการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติด้านการเกษตร ปี ๒๕๖๐ ประเภทภัยแล้ง (ช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙ – เมษายน ๒๕๖๐) ซึ่งมีแนวทางการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ ดังนี้

๑) การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention & Mitigation) เป็นการดำเนินการช่วงก่อนเกิดภัยทั้งที่ใช้โครงสร้างและไม่ใช้โครงสร้าง โดยการวิเคราะห์และจัดการกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของสาธารณภัยเพื่อลดโอกาสที่สาธารณภัยจะสร้างผลกระทบต่อบุคคล ชุมชนหรือสังคม รวมถึงป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงจากสาธารณภัย การวางแผนการใช้ที่ดินการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัย การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยในการก่อสร้างอาคาร การเสริมสร้างความแข็งแรงของตลิ่ง การขุดลอกคูคลอง/ท่อระบายน้ำ การปรับแผนการเกษตรเพื่อกระจายความเสี่ยง เป็นต้น

๒) การเตรียมความพร้อม (Preparedness) เป็นการดำเนินการช่วงก่อนเกิดภัยเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีองค์ความรู้ ชีตความสามารถ และทักษะต่างๆ พร้อมที่จะรับมือกับสาธารณภัย ได้แก่ การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การฝึกป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การเตรียมการอพยพและจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว การพัฒนาลังข้อมูลสาธารณภัยแห่งชาติ การจัดตั้งคลังสำรองทรัพยากร รวมทั้งพัฒนาระบบและกระบวนการแจ้งเตือนภัยให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๓) การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) เป็นการเผชิญเหตุและการบรรเทาทุกข์ โดยการจัดการสาธารณภัยในภาวะฉุกเฉินให้เป็นไปอย่างมีมาตรฐาน โดยการจัดระบบการจัดการ ทรัพยากร และภารกิจความรับผิดชอบ เพื่อเผชิญเหตุการณฉุกเฉินที่เกิดขึ้นทุกรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งลดความสูญเสียที่จะมีต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม สังคมและประเทศให้มีผลกระทบน้อยที่สุด

๔) การฟื้นฟู (Recovery) เป็นการดำเนินการภายหลังจากที่ภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยบรรเทาลง หรือได้ผ่านพ้นไปแล้ว เพื่อปรับสภาพระบบสาธารณสุขปกติ การดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิมตามความเหมาะสม โดยการนำปัจจัยในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย มาดำเนินการในการฟื้นฟู ซึ่งหมายรวมถึงการซ่อมสร้างและการฟื้นฟูสภาพ ได้แก่ การฟื้นฟูสุขภาพ ผู้ประสบภัย การฟื้นฟูที่อยู่อาศัย ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตรจังหวัด
๒. เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยด้านการเกษตรระดับจังหวัด
๓. เพื่อให้เกษตรกรในพื้นที่เสี่ยงภัยเตรียมการรองรับสถานการณ์ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติด้านการเกษตร ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตรและผลผลิตทางการเกษตร
๔. เพื่อให้เกษตรกรสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานของศูนย์ติดตามฯ จังหวัด ให้สามารถปฏิบัติงานเข้าถึงเกษตรกรในพื้นที่เสี่ยงภัยได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์
๕. เพื่อให้การเตือนภัยเกษตรกรในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติมีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ สามารถลดความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตร ผลผลิตทางการเกษตร
๖. เพื่อทราบพื้นที่และครัวเรือนเป้าหมายที่ประสบภัย สำหรับกำหนดแนวทางการช่วยเหลือเบื้องต้นให้สอดคล้องกับภัยพิบัติ
๗. เพื่อติดตาม เฝ้าระวัง การช่วยเหลือเกษตรกรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขณะเกิดภัยให้เป็นไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ และรายงานเสนอศูนย์ติดตามฯ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เป้าหมาย

พื้นที่เสี่ยงภัยของจังหวัดชัยนาท จำนวน ๘ อำเภอ ๕๑ ตำบล ๕๐๕ หมู่บ้าน

ระยะเวลาดำเนินงาน

เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๙ – เมษายน ๒๕๖๐

งบประมาณ

วงเงินงบประมาณที่ใช้ในกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติด้านการเกษตร จังหวัดชัยนาท แยกตาม แหล่งที่มาของงบประมาณ คือ

- ๑) งบปกติของหน่วยงาน
- ๒) งบอื่นๆ เช่น งบเทศบาลตำบล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

- ✚ สำนักงานชลประทานที่ ๑๒
- ✚ โครงการชลประทานชัยนาท
- ✚ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเจ้าพระยา
- ✚ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาบรมธาตุ
- ✚ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพลเทพ
- ✚ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์
- ✚ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามโนรมย์
- ✚ โครงการก่อสร้าง สขป. ๑๒
- ✚ สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดชัยนาท
- ✚ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยนาท
- ✚ สำนักงานประมงจังหวัดชัยนาท
- ✚ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เขต ๙ ชัยนาท
- ✚ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชัยนาท
- ✚ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ชัยนาท
- ✚ สถานีพัฒนาที่ดินชัยนาท
- ✚ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ ๕
- ✚ ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท
- ✚ สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท
- ✚ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๑ จังหวัดชัยนาท
- ✚ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตร ด้านวิศวกรรมเกษตรจังหวัดชัยนาท
- ✚ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตร ด้านอารักขาพืชจังหวัดชัยนาท
- ✚ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยนาท
- ✚ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ที่ ๑๓ จังหวัดชัยนาท
- ✚ สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยนาท
- ✚ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๗ จังหวัดชัยนาท
- ✚ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท
- ✚ ศูนย์วิจัยข้าวชัยนาท
- ✚ ศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงภาคกลาง จังหวัดนครสวรรค์
- ✚ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท